

- Beväpnade i rättssalen
- Domstol satsar friskt
- Claes Sjölin gästtycker
- Översyn av rättshjälp

domkretsen

EN TIDSKRIFT FRÅN SVERIGES DOMSTOLAR

Spektakulär
hovrätts-
byggnad i
Malmö

Ungdomar får
mod att vittna

Innehåll nr 1 2009

- 3 GD har Ordet
- 4** Regeringsrätten samlokaliseras i Westmanska palatset.
- 6 Information är nyckeln till framgång
- 7** Modern byggnad som är både öppen och säker
- 10 Brukarens trygghet i centrum när nya lokaler planeras
- 12** "Oj, är klockan redan fem?" Lena Sundström trivs på tingsrätten
- 14 Nu krävs fler överväganden av domstolen
- 16** Modet att vittna sprider sig
- 20 Stockholms tingsrätt vässar sin krisberedskap
- 22 Gästtyckare – Claes Sjölin
- 24 Historisk händelse när miljöboken digitaliseras
- 25 Ny förbättrad kalender när Vera R10 släpps
- 27 Fler rättshjälpsärenden om översyn får som den vill
- 28** Domstol som satsar friskt
- 30 Medveten personal tränar för fullt
- 31 À JOUR

domkretsen

POSTADRESS Domstolsverket
551 81 Jönköping
TELEFON 036 15 53 00
FAX 036 16 57 21
E-POST domkretsen@dom.se

REDAKTÖR Marianne Elvhamre
marianne.elvhamre@dom.se

PRODUKTIONSLEDARE Elin Wester
elin.wester@dom.se

LAYOUT Per Carlsson
per.carlsson@dom.se

ANSVARIG UTGIVARE Petra Thor Jonzon

OMSLAGSFOTO Patrik Svedberg
FOTO REDAKTION Marlin Johansson
TRYCK Davidsons Tryckeri AB
UPPLAGA 17 900 ex
PERIODICITET Fyra gånger per år
NÄSTA NUMMER Juni 2009
Tryckt på miljövänligt papper.

Domkretsen är en gratistidning som ges ut av Domstolsverket till Sveriges Domstolars medarbetare och nämndemän samt andra intresserade av domstolsfrågor.

www.domstol.se/domkretsen

GD har Ordet

Foto Carl Johan Eriksson

Stora förändringar för länsrätterna

Den 12 mars lämnade regeringen besked om sin syn på länsrättsorganisationen. Som ni säkert alla sett föreslås landets 23 länsrätter bli 12 förvaltningsrätter. Många medarbetare berörs, störst blir förändringarna givetvis för personalen på de elva länsrätter vars hela verksamhet flyttas till andra orter.

Domstolsverket har konsekvent ställt sig bakom att det sker förändringar på det här området. Jag är också övertygad om att förändringarna är nödvändiga och kommer att leda till ökad effektivitet i dömandet och på sikt också till bättre arbetsförhållanden för de anställda. Men det är givetvis svårt för er som av olika anledningar inte kan följa med till en ny arbetsort. Självklart kommer vi på Domstolsverket att tillsammans med Trygghetsstiftelsen göra vad vi kan för att underlätta för er att hitta nya intressanta arbeten. Erfarenheterna från tidigare sammanläggningar av domstolar visar också att det finns stora möjligheter att ge alla som berörs fortsatt bra arbetsförhållanden.

Domstolsverket har i likhet med landets domstolar nyligen lämnat remissyttrande på Förtröendeutredningens förslag. Vi vet att de frågor som tas upp i betänkandet har hög prioritet på Justitiedepartementet och det är troligt att det kommer en snabb reaktion på de delar av förslagen som kräver insatser från regeringens sida. Många av förslagen och synpunkterna avser emellertid sådant som vi i Sveriges Domstolar kan och bör ta itu med utan att avvakta besked i andra frågor. Exempelvis har flera domstolar redan startat diskussioner och arbeten om domskrivning. Det ska bli spännande

att se vilka förändringar som kommer att ske och det är troligt att tillvaron kan bli bättre både för oss som arbetar i Sveriges Domstolar och för våra brukare. I det här sammanhanget kan nämnas att vi på Domstolsverket också försöker skapa underlag för bättre arbetsförhållanden genom dels det pågående projektet om utvecklingsarbete vid tingsrätterna, dels den översyn av notariers och fiskalers arbetsituation som beräknas starta i maj. Många av er kommer att bli ombedda att lämna uppgifter till utredarna och jag hoppas att ni vill ta er tid med detta. Det är genom att få del av era erfarenheter som vi kommer framåt i arbetet med att få en allt bättre arbetsmiljö.

Med början i detta nummer av Domkretsen ger vi åter plats för en gästtyckare. Vi låter någon från vår omvärld ge oss sina tankar kring Sveriges Domstolar och rättsväsendet i övrigt. Gästtyckaren formulerar givetvis sin text helt fritt och vare sig vi håller med eller inte hoppas vi att vi ska få nya infallsvinklar på vår verksamhet. Gästtyckaren är även ett inlägg på vägen att göra Domkretsen till en bredare tidning i den meningen att vi alla vågar lämna på självcensuren och föra fram våra ståndpunkter till den offentliga debatt där olika åsikter kan brytas och leda till något konstruktivt. ♦

Barbro Thorblad, generaldirektör,
Domstolsverket

Regeringsrätten samlokaliserad i Westmanska palatset

Regeringsrätten

Med större enheter blir arbetet mer effektivt

När Sten Heckscher tillträdde som Regeringsrättens ordförande var uppdraget tydligt: att korta handläggningstiderna och få ner överbalansen. Nu sitter all personal samlad på ett ställe, och med större beredningsenheter blir arbetet mycket mer effektivt.

TEXT ANNETTE WALLQVIST FOTO CARL JOHAN ERIKSON

Det är slut på nästan fyrtio års släpande på luntor fram och tillbaka över Riddarholmens kullerstenar. Fram till årsskiftet var Regeringsrätten uppdelad på två håll. Domarna satt i det Stenbockska palatset på ena sidan Riddarholmen i Stockholm, medan kanslipersonalen höll till i Gamla riksdagshuset på den andra sidan.

– Det blev mycket papper som forslades fram och tillbaka mellan de olika husen. Vid en föredragnings skulle allt material i ett ärende med och det kunde ibland bli flera kartonger, säger beredningschefen Lina Törnqvist.

ALLA SITTER TILLSAMMANS

Nu sitter alla domstolens 120 anställda i Försäkringskassans gamla lokaler i Westmanska palatset på Wallingatan i centrala Stockholm. Det blir Regeringsrättens adress i dryga två år, i väntan på att allihop kan flytta in i Kammarrättens nuvarande lokaler på Riddarholmen.

– Att vi sitter tillsammans är helt avgörande för att vi ska kunna bedriva verksamheten på ett bra sätt, säger Regeringsrättens ordförande Sten Heckscher.

KARTLADE VARJE ARBETSMOMENT

Sedan ett och ett halvt år har det pågått ett intensivt arbete med att komma åt domstolens stora överbalans.

– Vid en inventering sommaren 2007 visade det sig att vi hade en bra bit över 8 000 mål i skåpen. Det är inte bra eftersom vår uppgift är att leda rättsutvecklingen och ett moment i det är att lämna besked i tid. Sena prejudikat är inte bra för rättsbildningen, säger Sten Heckscher.

Det första steget i Regeringsrättens arbete med att effektivisera sin handläggning blev en ordentlig processkartläggning där arbetsrutinerna gick igenom in i minsta detalj.

– Vi dokumenterade allt, varenda flytt

av papper, varenda stämpling. Ganska snart upptäckte vi många saker i vårt sätt att organisera arbetet som vi inte förstod själva. Framförallt insåg vi att den organisation vi hade inte var ändamålsenlig. Vi såg redan då att det skulle vara en stor fördel om vi kunde sitta på samma plats som regeringsråden, berättar Lina Törnqvist.

»Vi dokumenterade allt, varenda flytt av papper, varenda stämpling« Lina Törnqvist, beredningschef på Regeringsrätten

FYRA NYA BEREDNINGSENHETER

För att få bättre överblick över målen ersattes de gamla rotlarna med fyra nya beredningsenheter. En enhet ansvarar för skattemål, en annan för de mål som rör socialförsäkringen, den tredje enheten arbetar med sociala mål samt offentlig upphandling och den fjärde handlägger mål som rör bland annat plan-

och bygglagen, körkort samt hälso- och sjukvårdens ansvarsnämnd.

– När var och en satt med sin egen rotel kunde det hända att vi var flera som höll på med samma utredning. Vi hade helt enkelt inte koll på varandra, säger Lina Törnqvist.

»När alla målen står i samma bokhylla går det snabbt att se om flera mål rör samma område.«

Regeringsrättens ordförande Sten Heckscher

Nu sitter alla samlade enhetsvis i en och samma korridor, regeringsråd, domstolssekreterare och föredragande.

– Det har lett till att kontakten med regeringsråden blivit mycket enklare. Tidigare kunde det gå åt mycket tid till att mejla, ringa och stämma tid för möten. Nu ses vi dagligen i korridoren och kan lätt byta några ord, säger Lina Törnqvist.

EGNA RUM FÖR MÅLEN GER ÖVERBLICK

Knutna till de olika enheterna finns fyra olika rum där alla målen förvaras i öppna hyllor istället för att ligga på respektive föredragandens rum.

– Det ger oss en rent fysisk förnimmelse av de mål vi har, säger Sten Heckscher. När alla målen står i samma bokhylla går det också snabbt att se om flera mål rör samma område. På så sätt kan de samlas ihop samtidigt för att jämföras med varandra. Om något bör bli föremål för prejudikat väljs det ut, medan resten kan gallras bort.

BEDÖMS DIREKT NÄR DET KOMMER IN

En annan ny rutin är att göra en noggrann och kvalificerad diagnos av ett mål så snart det kommer in till domstolen. Är det uppenbart att målet inte har prejudikatsvärde eller att synnerliga skäl för prövningstillstånd finns, läggs det direkt åt sidan tills tiden för överklagande går ut. Sedan ska målet avgöras.

– Att snabbt få undan mål som är enkla att bedöma är ett effektivt sätt att få ner antalet. Det gör det också lättare att få överblick över de mål som är kvar. Vi strävar efter att ha högst 4 500 mål i skåpen, det är ungefär halva årsinflödet. Vid årsskiftet hade vi 4 900, det är ett ståtligt resultat av vårt arbete, säger Sten Heckscher. ♦

▲ Regeringsrättens nya lokaler ligger i ljusa och fräscha lokaler i Westmanska palatset på Wallingatan i centrala Stockholm.

▼ När alla målen står i samma bokhylla går det snabbt att se om flera mål rör samma område.

▼ Beredningschef Lina Törnqvist tycker att arbetet har blivit mer stimulerande sedan den nya organisationen infördes.

▼ – Samlokaliseringen av Regeringsrätten ger också stora sociala vinster, menar Regeringsrättens ordförande Sten Heckscher.

Information är nyckeln till framgång

Införandet av en modernare rättegång (EMR) på landets domstolar har fungerat över förväntan. För en lika lyckad fortsättning är det centralt med samverkan mellan domstolarna, informationsutbyte och vidareutbildning. Det framkom när projektets sista stora samverkansträff hölls i Stockholm.

TEXT ANNETTE WALLQVIST FOTO CARL JOHAN ERIKSON

Thomas Johansson, projektledare för EMR

Drygt 150 personer, lokala EMR-lärare och teknikansvariga, från hela landet har varit på återträff för att utbyta erfarenheter kring införandet av EMR. I två dagar analyserades praktiska och tekniska aspekter av EMR i detalj. Hur har det gått med inspelningarna och videokonferenserna, hur kan spellistorna förbättras och finns det kontinuitetsplaner som fungerar? Det var några av alla de punkter som togs upp under de späckade dagarna.

– Vi är i mål när det gäller kvalitet, tid och pengar. Men för att hitta ytterligare faktorer som kan förbättras innan projektet stänger har vi försökt att vända på alla stenar, berättar projektledaren för EMR Thomas Johansson.

TYDLIGA REGLER VID AVBROTT

Några svaga punkter har identifierats, och deltagare över hela landet hade ungefär samma synpunkter. Ljudvolymen och bildkvaliteten på videospelade förhör varierar och åklagare och advokater är i vissa fall dåliga på att anpassa sig till domstolarnas tekniska standard. Det behövs även regler för hur avbrott ska hanteras för att minska pressen på den som är teknikansvarig.

– Det behöver vi fundera över. Om något går fel ska det gå snabbt att få det åtgärdat. Kanske behövs det tydligare regler för det.

Thomas Johansson pekar även på vikten av återkoppling vid felanmälan.

– Det finns exempel på förhandlingar som

ställts in i onödan. Vi behöver fundera över hur tingsrätten ska få reda på när något inte fungerar i hovrätten.

Flera av de församlade framhöll vikten av att hovrätten är tydlig med sina önskemål när det gäller de videospelade förhören. Exempelvis hur de vill att bokmärken i de videospelade förhören ska sättas.

– Samtidigt är det också viktigt att hovrätten får en förståelse för vad som är praktiskt möjligt för tingsrätten att genomföra, säger Sofia Bergström, administrativ fiskal och koordinator på Göta hovrätt.

»Reformen har inneburit en mycket stor förändring för hovrättsprocessen.« Sofia Bergström, administrativ fiskal på Göta Hovrätt

STORA VOLYMERNA KOMMER NU

Sofia Bergström tycker att tekniken fungerat bra, men att det finns bekymmer. Till exempel att vissa förhör återges dåligt. Det kan handla om personer som sitter i motljus så att ansiktet ligger i skugga, eller att mikrofoner skymmer ansiktsuttrycket.

– Därmed minskar ju möjligheten att bedöma tilltron, säger hon.

Redan nu går det att se att reformen inneburit en mycket stor förändring för hovrättsprocessen.

– Vi behöver exempelvis bara kalla ett fåtal vittnen. Det är inte minst väldigt positivt för alla dem som nu slipper komma till domstolen ytterligare en gång för att vittna.

Samtidigt är det först nu i vår

som de stora volymerna med inspelade förhör kommer upp i hovrätten.

– Då är det viktigt att Domstolsverket har en strategi för att följa upp hur det fungerar, påpekar Thomas Johansson.

VIKTIGT MED NÄTVERK

Många av de församlade efterlyste också vidareutbildning, återträffar och nätverk för erfarenhetsutbyte och kompetensutveckling.

– Det är viktigt att behålla kunskapen om tekniken i salarna, men också att utveckla den ännu mer. Och då handlar det också om att lära sig mer om själva kameran och ljudutrustningen. Det optimala skulle vara om det fanns någon som arbetade regelbundet med det här på alla domstolar, även om det kan vara svårt på de mindre, säger Göran Gärtner som arbetar som IT-administratör på Malmö tingsrätt.

Han tycker också det är viktigt med en regelbunden avstämning mellan hovrätt och tingsrätt.

FORTSATT ARBETE

EMR-projektet har efter samverkansträffen skickat ut en dokumentation av det redovisningsmaterial som framkom. Dokumentationen tar bland annat upp handlingsplaner på lång och kort sikt.

– Det är viktigt att se till att vi får en strukturerad löpande förvaltning med en fortsatt öppen dialog mellan Domstolsverket och domstolarna, säger Thomas Johansson. ♦

Sofia Bergström, administrativ fiskal på Göta Hovrätt.

Göran Gärtner, IT-administratör på Malmö tingsrätt.

Hovrätten över Skåne och Blekinge nyinflyttad

Modern byggnad som är både öppen och säker

Den nya hovrättsbyggnaden i Malmö har redan blivit ett landmärke. Inuti bidrar de noga planerade lokalerna till bättre samverkan och högre effektivitet.

– Byggnaden skulle utstråla nutid, men också pålitlighet, stabilitet och styrka, berättar hovrättspresidenten Lars-Göran Engström.

TEXT ULRIKA HOTOPP FOTO LARS LYDIG

Det som efter drygt fem års planering och byggande har blivit nya Hovrätten över Skåne och Blekinge är "ingen vanlig låda", som hovrättspresident Lars-Göran Engström uttrycker det.

Det svarta halvmåneformade huset, nästan som hugget ur sten, ligger i gränslandet mellan det gamla och nya Malmö. Högskolan och Västra hamnen med Turning Torso finns ett stenkast bort. Flera kontor har utsikt över Öresundsbron.

Åt andra hållet, på andra sidan kanalen, ligger den gamla hovrättsbyggnaden från 1917. Här var hovrättens rättssalar samt viss administration inhysta fram till den 12 januari 2009. Övriga kontor fanns på andra sidan en trafikerad gatukorsning, i lokaler som tillkom efterhand när domstolen behövde utöka kostymen under decenniernas lopp.

– En splittrad administration är opraktiskt. Verksamheten vinner mycket på att samla alla under ett tak. Tidigare träffades vi för sällan. Spontana möten är viktiga, särskilt i en intellektuell miljö som denna, konstaterar Lars-Göran Engström.

TILLGÄNGLIG BYGGNAD

Behovet av en fysisk förändring blev än mer uppenbart när en lista med nya säkerhetskrav visade sig vara omöjlig att uppfylla i de gamla lokalerna.

– När vi inte kunde lösa bristerna sattes proces-

sen som nu har lett fram till detta hus igång, säger hovrättens administrative direktör, Christer Lundh, stolt.

Domstolen har varit ovanligt mycket delaktig i byggprojektet – från början till slut. Likaså har samverkan med bland annat Polisen, åklagare, advokater och Kriminalvården varit stor. Det gällde att anpassa verksamheten till det tilltänkta arkitektoniska formspråket – och vice versa.

– Den här verksamheten är speciell. Vi ville ha en byggnad som möjliggör öppenhet och tillgänglighet. Men det var tvunget att balanseras mot behovet av säkerhet och trygghet.

BÄTTRE SAMARBETE

De tre dömande avdelningarna finns numera samlade på ett våningsplan. Det gör att samarbetet rent praktiskt har ökat. Administrativt ska det

framöver bli ännu lättare att avlasta varandra över avdelningsgränserna. Till exempel finns akter förvarade i öar mellan kontoren istället för hos enskilda sekreterare.

– De nya lokalerna gav en unik chans att se över våra arbetsflöden. Fysiska förändringar kan underlätta förändringar av rutiner, säger hovrättens administrative direktör.

Det har också varit viktigt att skapa öppna ytor, utan

Den gemensamma matsalen på översta våningen har redan blivit en naturlig mötesplats.

skrymslen och vrår. Det som inte ögat kan se från reception och vaktmästeri fångas av övervakningskameror.

ÖKAD SÄKERHET OCH TRYGGHET

Längs fasaden ligger de nio rättssalarna. En av salarna har specialfunktioner för förhöjd säkerhet och kan ge plats åt upp till åtta tilltalade, med var sin försvarare, samtidigt.

– Målet har varit att skapa en lagom avspänd atmosfär i rättssalarna. Trygg och förtroendeingivande, men ändå inte för intim. I äldre pompösa rättssalar kan de som är ovana vid en sådan miljö känna att de måste använda ett annat språk än sitt eget. De tror att det förväntas av dem, säger Lars-Göran Engström.

Han pekar också på hur gångstråken för parterna i huvudförhandlingen har planerats. Korta vägar från ingång till respektive plats är regel för alla parter.

Häk-
tade när
salen

via en hiss från källarplanet där häktesrum finns och dit Kriminalvården kan köra till garage direkt från gatan.

– Det är säkrare och mer civiliserat än att den tilltalade ska behöva springa gatlopp mellan journalister via den allmänna entrén, säger Christer Lundh.

INVOLVERA MEDARBETARNA

För Christer Lundh är det lite av en dröm som gått i uppfyllelse när han nu får arbeta i en byggnad med känsla av såväl nutid som framtid – men också dåtid. När Skanska presenterade

den lediga tomten mittemot den gamla hovrättsbyggnaden kändes läget optimalt.

– Närheten till arvet ger kontinuitet, säger han.

Skisser på en byggnad fanns redan, ritad av den danske arkitekten Kim Holst Jensen. Huset var ursprungligen tänkt att bli stadens nya konstmuseum.

Det märks att varje liten detalj är genomtänkt. På utsidan ser byggnaden solid ut – och i det närmaste ogenomtränglig. På insidan flödar ljuset på ett oförklarligt vis.

Som huggen ur sten. Den svarta diamanten i Köpenhamn, Halmstads stadsbibliotek och nya hovrätten i Malmö. Alla har ritats av den danske arkitekten Kim Holst Jensen.

Rättssalen är funktionell in i minsta detalj. Rätten sitter med ryggen mot fasaden.

NYA HOVRÄTTSBYGGNADEN I MALMÖ

- Inflyttningen till den nya hovrättsbyggnaden i Malmö avslutades den 12 januari i år.
- Den officiella invigningen är onsdagen den 22 april. Justitieminister Beatrice Ask finns på plats och ceremonin kommer att hållas i byggnadens centrum – det ljusa atriets.
- I hovrättshuset arbetar totalt 150 personer varav 85 är anställda av Hovrätten över Skåne och Blekinge. Övriga arbetar på Regeringsrätten, Regeringskansliets utredningsavdelning, Hyresnämnden samt Domstolsverket som upptar ett våningsplan tillsammans.

– Fasaden har olika djup och fönsterbandens varierande storlekar ger liv. Det här huset sticker helt klart ut, anser Lars-Göran Engström som medger att hans arkitektoniska intresse har ökat under byggresans gång.

– Det har varit roligt och alla vi som har arbetat med projektet har varit entusiastiska.

Det viktigaste arbetet har dock, enligt hovrättspresidenten och domstolens administrativa direktör, varit att också engagera och involvera alla medarbetare.

– Det är förstås nostalgiskt att flytta från

en historisk byggnad. Det har varit en resa i folks sinnen. Men nu tror jag alla är positiva till att ha tagit steget över kanalen.

Lars-Göran Engström förklarar att det också finns en poäng i att byta till nya fräscha och funktionella arbetsmiljöer för att kunna locka till sig, och behålla, den bästa arbetskraften i framtiden.

INVIGNING I APRIL

Mitt bland de strama linjerna och de samtida materialvalen finns en och annan äldre

klenod. En pendelklocka här, ett skåp där och en del anrika porträtt. Inte minst av hovrättens grundare, Karl den XIV Johan, som nu finns i den största rättssalen. Och så alla hovrättspresidenter som fick plats i en korridor.

– Vi fick hjälp av Jan Beckman från Antikrundan att värdera alla saker. De finaste fick följa med, berättar Lars-Göran Engström som själv kommer att gå i pension lagom till byggnadens officiella invigning i april. ♦

Hovrättens administrativa direktör Christer Lundh och hovrättspresidenten Lars-Göran Engström är nöjda med sin "nya" arbetsplats. Tillsammans har de deltagit i ett hundratal byggmöten för att domstolens alla grundprinciper ska avspeglas på bästa sätt i det nya moderna huset.

Brukarens trygghet i centrum när nya lokaler planeras

Skillnaderna i lokalplanering mellan nya och gamla domstolsbyggnader är som natt och dag.

– För 30 år sedan tänkte man till exempel inte alls på att bygga så att olika parter i ett mål kunde hållas åtskilda i väntrum. Besökare kom i princip med mössan i handen och man hade stor respekt för domstolen. Det hände sällan några allvarliga incidenter. Nu har vi ett helt annat samhällsklimat, säger Hans Karlsson, chef för enheten för lokalförsörjning på Domstolsverket.

TEXT SANDRA HÅKANSSON FOTO SARA LANDSTEDT

Innan 1971 var det kommunerna och städerna som ansvarade för domstolarnas anskaffning av lokaler. I samband med att Domstolsverket kom till började man så sakta att utarbeta en gemensam grund för lokalplanering. Bland annat bestämdes att frihetsberövade helst skulle tas in i lokalerna på annat sätt än genom allmänhetens väntum samt att domare och annan personal skulle ha möjlighet att ta sig in till och från förhandlingssalarna utan att träffa parter eller allmänhet. Men det skulle dröja ända fram till 2000-talet innan det skedde några större förändringar.

– 2002 utarbetade Domstolsverket riktlinjer för säkerhetsarbetet. Bakgrunden var att en åklagare blev attackerad med kniv i Östersunds tingsrätt. Efter den incidenten blev det ett enormt säkerhetspådrag, säger Hans Karlsson.

HITTA GEMENSAM LÖSNING

Vid planering av nya domstolslokaler är säkerhetsfrågorna högprioriterade. Gemen-

sam grund för all lokalplanering är till exempel att det alltid ska finnas skilda rum för vittnen/målsäganden, åklagaren och advokater. Det skapas också alltid separata rum för frihetsberövade personer. Såväl besökare som personal ska känna sig trygga.

»Vi för också ingående dialoger med cheferna på domstolarna när vi ska utforma nya lokaler. Det är viktigt att tillvarata personalens argument och kunskaper.« Thomas Andersson, lokalplanerare på Domstolsverket

Enheten för lokalförsörjning samarbetar tätt med säkerhetsavdelningen. Den tekniska säkerheten har utvecklats i mycket snabb takt under 2000-talet.

– Teknik, lokaler och rutiner är tre viktiga ben i säkerhetsarbetet; allt hänger ihop, säger Carina Brzezinska, säkerhetshandläggare på Domstolsverket.

– Vi för också ingående dialoger med

chefer och personal på domstolarna när vi ska utforma nya lokaler. Det är viktigt att tillvarata deras argument och kunskaper. För det mesta är det positiva tongångar, tillägger Thomas Andersson, lokalplanerare på Domstolsverket.

– Vi gnuggar och gnuggar tills vi är överens. Den slutgiltiga lösningen är alltid ett resultat av en kompromiss mellan olika synpunkter och prioriteringar. Det är inte ovanligt att ett hus ritas om tio gånger innan alla är nöjda. Varje domstol har olika förutsättningar. Det går inte att kopiera projekt efter projekt, fortsätter Hans Karlsson.

TEKNIK LÖSER INTE ALLT

I samband med förändringarna av tingsrättsorganisationen har flera medarbetare inom Sveriges Domstolar bytt lokaler. Hans Karlsson konstaterar att det är förståeligt att det kan ta lite tid att vänja sig vid säkerhetsrutinerna i moderna byggnader.

– Många har varit vana vid att kunna röra sig helt fritt utan att behöva tänka på lås och larm.

▲ Hans Karlsson, chef för enheten för lokalförsörjning på Domstolsverket och hans kollega Thomas Andersson, lokalplanerare, berättar att det är mycket logistiska frågor att lösa vid om- och nybyggnationer. – Brandsäkerhet, den tekniska säkerheten och planeringen av lokaler måste fungera. Det kan vara en svår uppgift, säger Thomas Andersson

▼ Vissa länsrätter har haft problem med att säkerheten vid förhandlingar på sjukvårdsinrättningar inte varit lika hög som vid förhandlingar på domstolen. – Vi samarbetar med landstingen för att komma tillrätta med detta. Ofta räcker det med mindre förändringar för att öka säkerheten, säger Carina Brzezinska, säkerhetshandläggare på Domstolsverket.

Samtidigt hjälper varken en väl genomtänkt lokalplanering eller den senaste tekniken om inte personalen tar säkerhetsföreskrifterna på allvar.

– Den mänskliga faktorn är mycket viktig och det är domstolens chef som har det yttersta ansvaret för säkerheten. Det är ju till exempel bra att vi kan sätta upp övervakningskameror i allmänna utrymmen, men då måste det också finnas personal som kan övervaka bilderna, säger Carina Brzezinska.

Thomas Andersson konstaterar att det är lätt att invaggas i en falsk trygghet om man förlitar sig helt på tekniken.

– Tyvärr pekar många på sådant som inte ligger hos dem själva när det gäller säkerhetsfrågor. Man vill kanske ha ett nytt larm eller någon annan teknisk lösning. En viktig del av vårt arbete är därför att få personalen att förstå att tekniken inte löser

alla problem. Det måste finnas ett samspel mellan människa och teknik.

POSITIV INSTÄLLNING

Carina Brzezinska hoppas att allt fler medarbetare kommer att få möjlighet att gå Domstolsverkets utbildningar i säkerhetsfrågor, inte minst eftersom de visar sig ha effekt.

– Vi har fått ett stort gensvar från domstolarna och det allra bästa vore förstås om all personal på en domstol fick gå samma utbildning. Ju fler som har kunskaper om gällande rutiner, desto större är chansen att de följs. I nuläget finns det tyvärr inte tillräckligt med resurser till detta.

Carina Brzezinska, Hans Karlsson och Thomas Andersson ser ändå positivt på det fortsatta säkerhetsarbetet:

– Vi märker ett ökat intresse för frågor om bemötande, trygghet och säkerhet, säger Hans Karlsson. ♦

”Oj, är klockan redan fem?” – Lena Sundström trivs på tingsrätten

Ångermanlands tingsrätt i Härnösand. I rum 305 sitter Lena Sundström, administratör. Eller ekonom, receptionist, systemansvarig, handläggare med mera. Bakom hennes titel döljer sig många sysslor. Dessutom är hon med i den arbetsgrupp som ska forma den framtida myndigheten.

– Jag är glad över att få vara med i det arbetet. Jag ska ju vara här länge än och vill att det ska bli så bra som möjligt, säger hon.

TEXT ANDREAS STICKLER FOTO ANNA GULLMARK

Larmet går. Något blinkar på datorskärmen, en enträgen signal skär genom receptionen. I ögonvrån syns hur Lena Sundström hastigt reser sig ur sin kontorsstol bakom glasrutan, viker av runt hörnet och skyndar fram mot datorn.

Strax blåser hon faran över. Det är en dörr på plan 12 som inte gått i lås.

– Förmodligen någon som stått i dörren och snackat, säger hon och trycker på symbolen för återställning på skärmen.

»Jag har ju inte behövt fundera på yrkesvalet så mycket... det är lite så med domstolsvärlden, har man fått in en fot så blir man lätt kvar.«

Men larmsignalen ekar fortfarande genom luften. Och återställningen via datorn fungerar inte. Lena Sundström ursäktar sig och försvinner bort i korridorerna. En stund senare är hon tillbaka. Dörren är stängd, signalen har tystnat.

– Det gäller att återställa larmet i tid. Annars kommer Securitas, och då kostar det pengar.

Snart är Lena Sundström tillbaka på sitt

kontor, ett före detta förråd som byggts om och där man satt in ett stort fönster mot receptionen så att hon ska kunna ha koll. Receptionen är nämligen hennes ansvar. Och fakturorna, utbetalningarna av advokat-arkiv och ersättning till vittnen.

Lena Sundström har även hand om förvaltningsbudgeten, ansvarar för systemet med flexklockor och är numera handläggare av fastighetsmål och konkurser. Hon vikarierar på personalområdet med allt vad det innebär samt handhar det allmänna diariet. Dessutom är hon systemadministratör för målhanteringssystemet Vera.

”INGENTING ÄR OMÖJLIGT FÖR LENA”

– Det skulle bli rejält tungt om Lena Sundström försvann. Hon är navet i hela ekonomidelen, säger Mikael Andersson, kollega och service- och säkerhetsansvarig. Hennes bästa egenskap är att hon är så glad. Och bra att jobba med. Man kan komma med vad som helst och ingenting är omöjligt för henne.

Mikael Andersson konstaterar också att Lena Sundström nu när kansliet i Örnsköldsvik läggs ner och Härnösand tar över dess arbetsuppgifter, har fått ett jättejobb i och

med att alla konkurser landat på hennes bord.

– Men det verkar inte besvära henne för hon tycker det är roligt att jobba, säger Mikael Andersson.

– Ja, bekräftar Lena Sundström, jag har ett jättebra jobb. Ibland kommer jag på mig själv med att tänka att ”Oj, är klockan redan fem, nu måste jag ju faktiskt gå hem”. Det är kul att gå till jobbet. Min man kan ofta känna lite motstånd inför måndagsmorgnarna, men så har jag aldrig känt.

»Fram till att vi fick beslutet att vi skulle vara kvar hade vi levt med hotet att ”Sundsvall skulle komma och ta oss...”. Nu känns det som en rejäl nytändning och alla är taggade.«

Lena Sundström gick distribution och kontor på gymnasiet, i mitten av åttiotalet. Andra året var eleverna ute på praktik och hon hamnade på länsrätten. När skolan var avslutad ville organisationen ha henne kvar. Och kvar blev hon. 1994, efter några års föräldraledighet, flyttade hon över till tingsrätten. Förutom administrationen på tingsrätten

sköter hon även samma uppgifter åt Länsrätten i Västernorrlands län som finns i samma hus, en våning ner.

TURBULENTA ÅR

Men även om Lena Sundström har lång erfarenhet av arbetet på Ångermanlands tingsrätt, så rullar det inte alls bara på i gamla spår. Det har varit några turbulenta år med ständiga nedläggningshot och förändringar. Så i fjol kom beskedet: Härnösand blir kvar, men kansliet i Örnsköldsvik läggs ner och verksamheten flyttas tio mil söderut.

»Något eller några år med arbetsro skulle inte vara helt fel i det här läget.«

Lena Sundström sitter med i den arbetsgrupp om sex personer som arbetar med omorganisationen. Hon ser det som en förmån.

– Vi ska försöka få till den ”nya” myndigheten så bra som möjligt.

FRIHET UNDER ANSVAR

Det bästa med jobbet är friheten under ansvar, menar Lena Sundström. Hon har ett antal stoppdatum varje månad, men hon lägger själv upp arbetet på vägen dit. Hon gillar kontakten med människor, antingen hon sitter i receptionen eller pratar i telefon. Och så tycker hon ju att det här med ekonomi är roligt. Dessutom har hon förhoppningar om den närmaste framtiden.

– Vi hoppas alla på lite lugn och ro. Fram till att vi fick beslutet att vi skulle vara kvar hade vi levt med hotet att ”Sundsvall skulle komma och ta oss...”. Nu känns det som en rejäl nytändning och alla är taggade. Det finns fortfarande en viss osäkerhet i och med att man diskuterar regionindelningen, men det mest akuta hotet har försvunnit.

Lena Sundströms kontor är litet, kanske åtta kvadrat. Men hon tycker det är alldeles lagom. På skrivbordet står en mängd stämpelar, tio stycken, som en liten skogsduge. Där finns allt från en stämpel med myndighetens postgironummer till den officiella stämpeln för Ångermanlands tingsrätt. Skulle du någon gång få ett brev på posten med Ångermanlands tingsrätt som avsändare kan du vara ganska säker på att det är Lena Sundström som har satt stämpeln uppe i hörnet, alldeles rak och pyrdlig. ♦

– Vi var pilotprojekt när Domstolsverket skulle införa elektronisk fakturahantering. Jag var skeptisk först, jag tyckte om att hantera fakturorna på papper, men nu tycker jag det är kanon. Det är mycket lättare att jobba mot skärmen, och man slipper ju alla papper, säger Lena Sundström och konstaterar att hennes chef Anders Emnegard var den som pushade på i och med att han är nyfiken på att hitta nya arbetssätt.

Det har varit några tuffa år med hot om nedläggningar. Men nu hoppas Lena Sundström och hennes arbetskamrater på lite arbetsro. Den tuffa tiden har också fått dem att bli än mer sammansvetsade. – Mina kolleger är jätteviktiga. Vi jobbar väldigt tätt ihop och är det något en eftermiddag så att jag behöver gå, då kan jag det. Vi backar upp varandra, säger Lena Sundström. ♦

Lagändring kring rättspsykiatriska undersökningar

Nu krävs fler överväganden av domstolen

TEXT ANNIKA HANSSON FOTO ANNA-LENA LUNDQVIST, LARS LYDIG, MARK OLSON

Den 1 juli 2008 gjordes förändringar i påföljdssystemet för psykiskt störda lagöverträdare. Samtidigt ändrades det i lagen om rättspsykiatrisk undersökning.

Katarina Pålsson, chefsrådman vid Göteborgs tingsrätt, tror att det kommer att krävas mer resonerande från rättsens sida i den här typen av fall.

– Det blir mer prövningar av olika argument för och emot, säger hon.

De rättspsykiatriska undersökningarna utförs av Rättsmedicinalverket. Marianne Kristiansson, avdelningschef vid verkets rättspsykiatriska avdelning i Stockholm, är entusiastisk över lagändringen.

– Detta är en klart positiv sak för oss. Det innebär bättre rättspsykiatriska resonemang och att man lyfter de ställningstagandena mer än tidigare.

Rättsmedicinalverket har infört nya riktlinjer för sitt arbete i enlighet med den nya lagstiftningen och de utlåtanden som man lämnar till domstolen har förändrats.

Tidigare skulle Rättsmedicinalverket enbart ta ställning till om den undersökta personen var allvarligt psykiskt störd eller inte. Nu blir utlåtandena mer resonerande. Det kan till exempel handla om personens medvetandegrad, insikt och drivkrafter.

»Det är bra för den rättspsykiatriska sidan om vi får komma och förklara våra resonemang.« Marianne Kristiansson, avdelningschef vid Rättsmedicinalverket

SJÄLVFÖRVÄLLAT GENOM RUS

De nya riktlinjerna innebär sannolikt mer arbete för Rättsmedicinalverkets personal. Men Marianne Kristiansson är trots detta mycket positiv till att man nu tvingas vara mer utförlig i sina utlåtanden.

Hon tar som exempel en person som lider av schizofreni.

– Det kan handla om graden av psykisk sjuklighet, till exempel hur grava psykotiska symptom patienten har. Om personen upplever sig vara i en helt annan värld och styrs av helt andra krafter.

Resonemangen kan också gälla sådant som beteende före och efter brottet, om det var planerat eller inte och om personen stannat kvar på brottsplatsen.

– Man ska också enligt den nya lagen belysa om personen varit påverkad av alkohol eller droger och därmed själv vållat sitt psykiska tillstånd, säger Marianne Kristiansson.

LITEN ERFARENHET SÅ HÄR LÅNGT

Erfarenheten av de nya reglerna är än så länge inte särskilt stor på domstolarna, vare sig det gäller rättspsykiatrisk undersökning eller påföljden.

Varken Katarina Pålsson eller hennes kollegor på Göteborgs tingsrätt har sedan de nya reglerna trädde ikraft haft förhandlingar där man misstänkt psykisk sjukdom hos den misstänkte.

– Jag tycker inte att den nya lagstiftningen är helt lättillgänglig. Den är lite snårigt beskriven, men det kanske klarnar när man får tillämpa den, säger Katarina Pålsson.

Både hon och Per Nordén, t f rådman vid Göteborgs tingsrätt, tror att rättspsykiatrikern kommer att kallas in oftare till huvudförhandlingarna.

– Vi behöver kanske förstå mer av texten och kan i mindre grad lita på "kryss-

sen", säger Per Nordén och syftar på den kryssmarkering som finns på den rättspsykiatriska utredningens förstasida.

VIKTIGT HUR MAN FORMULERAR SIG

Katarina Pålsson påpekar att det naturligtvis också handlar om hur de rättspsykiatriska utlåtandena är formulerade.

– Rättsmedicinalverket måste skriva så att vi kan tillgodogöra oss deras material. Även om ansvaret till syvende och sist är vårt och det är vi som gör bedömningen, så har deras utlåtanden självklart en avsevärd tyngd, säger hon.

»Det blir litet svårare för domstolarna, mer analyser. Det är fler frågor som ska avgöras på vägen.« Stefan Reimer, chefsrådman vid Helsingborgs tingsrätt

Per Nordén instämmer:

– En del av de rättspsykiatriska undersökningar jag läst har jag knappt förstått. I andra undersökningar har jag kunnat följa med i ett resonemang. Det är precis som när vi skriver domar. Vissa kan förstås av en bildad allmänhet, andra domar förstår inte ens domstolsjurister. Det beror på sättet man skriver.

MER ANALYS FÖR DOMSTOLEN

Stefan Reimer, chefsrådman vid Helsingborgs tingsrätt, har tidigare suttit med som

Katarina Pahlsson,
chefsrådman vid Göteborgs tingsrätt

Per Nordén, t f rådmän
vid Göteborgs tingsrätt

Stefan Reimer, chefsrådman
vid Helsingborgs tingsrätt

Marianne Kristiansson, avdelningschef vid
Rättspsykiatriska avdelningen, Rättsmedicinalverket

sekreterare i kommittéer som utrett förslag till ändringar i lagen om rättspsykiatriska undersökningar.

Han tror att fokus nu kommer att flyttas från den rättspsykiatriska bedömningen till en mer juridisk domarbedömning. Han anser också att det kommer att krävas fler överväganden från domstolens sida.

– Det blir lite svårare för domstolarna, mer analyser. Det är fler frågor som ska avgöras på vägen. I det gamla systemet fick man bara ett konstaterande - psykiskt sjuk eller inte. Nu måste man hitta nya gränsdragningar.

RÄTTSPSYKIATRIKER KALLAS OFTARE

Liksom Katarina Pahlsson och Per Nordén tror Marianne Kristiansson att rättspsykiatrikern i fortsättningen oftare kommer att kallas till huvudförhandlingen.

– I alla fall i större mål när det handlar om mord eller andra grovare brott. Då vill nog domstolen fråga mer.

Detta är en bra utveckling, anser Marianne Kristiansson.

– I Sverige är det inte så ofta vi rättspsykiatriker kallas till förhandling. Rättsläkarna däremot får ofta komma och berätta inför rätten, påpekar hon.

– Det är bra för den rättspsykiatriska sidan om vi får komma och förklara våra resonemang. Då kan både rätten, åklagare och advokater ställa frågor.

»Jag tycker inte att den nya lagstiftningen är helt lättillgänglig. Den är lite snårigt beskriven, men det kanske klarnar när man får tillämpa den.« Katarina Pahlsson, chefsrådman vid Göteborgs tingsrätt

Marianne Kristiansson har en hel del kontakter med domare runt om i landet och värnar om samarbetet.

– Till hösten har vi tänkt att ha återkopplingsmöten så att domarna får ge oss feedback. Jag tänker bjuda in domarna här i vår region. ♦

ÄNDRINGAR I LAGEN OM RÄTTSPSYKIATRISKA UNDERSÖKNINGAR

- Vid halvårsskiftet 2008 infördes ändringar i lagen om rättspsykiatrisk undersökning.
- Nytt är att rätten får besluta om en sådan undersökning om den misstänktes psykiska störning då gärningen begicks, får betydelse för frågan om påföljdsvalet.
- En annan ny skrivning gäller om personen ifråga själv vållat sitt psykiska tillstånd genom rus.
- 1 juli 2008 ändrades också lagen om påföljder för psykiskt störda lagöverträdare. Det tidigare fängelseförbudet när brott begåtts under påverkan av allvarig psykisk störning ändrades till en presumtion för att annan påföljd än fängelse ska väljas.
- Fängelse får dömas ut om det finns synnerliga skäl. Vid bedömningen av om det finns sådana skäl ska beaktas om brottet har ett högt straffvärde, om den tilltalade saknar eller har ett begränsat behov av psykiatrisk vård eller om den tilltalade i anslutning till brottet själv har vållat sitt tillstånd genom rus.
- Fängelse kan till exempel dömas ut om ett mycket allvarligt brott har begåtts under påverkan av ett hastigt övergående psykostillstånd.

Daniel Rezaï går på Bernadotttegymnasiet i Göteborg och har valt att delta i Våga Vittna-projektet i Biskopsgården som sitt specialarbete. På Svartedalsskolan är han med i olika grupper för att lära eleverna mer om rättsprocessen.

Modet att vittna sprider sig

TEXT JAKOB HAMMARSKJÖLD FOTO PATRIK SVEDBERG

Projektet Våga Vittna har nått Göteborgsförorten Biskopsgården. I början av februari fick två högstadieskolor besök av polis, åklagare, brottsofferjouren och en grupp elever från Bernadotttegymnasiet. Victor Riscado är en av tre gymnasieungdomar som skriver ett specialarbete om projektet.

– Viljan att vittna är inte så stor bland eleverna, men när Våga Vittna-projektet varit här blir det bättre, säger han.

Victor Riscado går på Bernadotttegymnasiet i Göteborg. Skolan har inriktat sig på att utbilda ungdomar för uniformsyrken, alltså för arbete inom Polisen, Räddningstjänsten, Tullverket och Försvarsmakten.

»Från början vet de inte vad rättsprocessen är för något, men när vi förklarar hur processen fungerar och att det inte är svårt att vittna förstår de flesta.« Daniel Rezaï, elev på Bernadotttegymnasiet

Victor Riscado och hans klasskamrater Adil Virk och Daniel Rezaï läser tredje året och har som sitt projektarbete valt att följa, studera, delta i och utvärdera elevernas syn på Våga Vittna.

Våga Vittna är ett utbildningsmaterial som togs fram 2006 av Brottsförebyggande rådet i Eskilstuna för att öka högstadieelevers kunskap om rättsväsendet.

Som en del i sitt projektarbete har de tre ungdomarna gjort enkätundersökningar bland Svartedalsskolans elever för att få en bild av deras kunskap om rättsväsendet.

– Generellt såg vi att det fanns en stor brist på kunskap hos eleverna, säger Adil Virk.

– Från början vet de inte vad rättsprocessen är för något, men när vi förklarar hur processen fungerar och att det inte är svårt att vittna förstår de flesta, säger Daniel Rezaï och fortsätter:

– Vi berättar också att om de skulle behöva vittna så finns det stöd att få av till exempel brottsofferjouren.

Polisen Cecilia Ekbladh pratar om kamratskap och varför det är viktigt att vittna.

»Generellt såg vi att det fanns en stor brist på kunskap hos eleverna.« Adil Virk, elev på Bernadotttegymnasiet

VIKTIGT ATT VITNA

Jag smyger in i ett klassrum på Svartedalsskolan då Våga Vittna genomförs. Cecilia Ekbladh, i full polisuniform, ställer just en fråga till en av eleverna:

– Varför skulle du inte våga vittna?

– För att jag inte vill, säger killen i svart Adidasmössa och slutar för en stund att skaka sina rastlösa knän.

– Det är viktigt att vittna, säger Cecilia Ekbladh och tittar sig runt i det oroliga klassrummet.

– Är det någon här som blivit orättvist

I ett av klassrummen på Svartedalsskolan får eleverna lära känna de olika rollerna i en rättsal och hur det går till att vittna. Kunskapen hos eleverna är begränsad och många har idéer som kommer från det amerikanska rättsväsendet. Roligast tycker eleverna det är att svära eden.

behandlad någon gång?

– Ja, igår, säger en tjej och frågar; är det ett brott att vara rasist? Jag stod på en buss-hållplats igår och en tjej spottade på mig.

– Ja, att spotta på någon är ett brott, svarar Cecilia Ekbladh.

UNIFORM UNDERLÄTTAR

Cecilia Ekbladh är polis och ingår i en ordningsgrupp inriktad mot ungdomsgrupper. I dag pratar hon om kamratskap med eleverna. Enligt henne är det stor skillnad på de olika grupperna hon träffar under dagen på Svartedalsskolan.

– Grupperna är väldigt olika, men många anser att man inte ska skvallra. Man vill sköta sig själv och har inte så stor tilltro till polisen. Men de har lyssnat ganska bra, uniformen gör sitt till, säger hon.

TRYGGARE I RÄTTEN

Annika Malmryd är rektor på Svartedalsskolan. För något år sedan blev några elever på skolan utsatta för ett brott. Efter den händelsen insåg Annika Malmryd att någonting måste göras. Samtidigt menar

Annika Malmryd, rektor på Svartedalsskolan anser att arbetet med att stötta utsatta barn måste förbättras. Våga vittna är ett steg på vägen.

hon att ungdomarna på hennes skola inte är mer utsatta än andra, utan ser kunskapen som Våga Vittna sprider som viktigt för alla elever:

– Det är ju bra att till exempel få veta vad

som händer i en rättegång. Om man en gång skulle behöva vittna så känner man sig tryggare om man vet hur det går till, säger hon.

Daniel Rezai, Adil Virk och Victor Riscado uppskattar att komma ut i verkligheten och få delta i ett konkret projekt. De kommer att göra en uppföljande enkät för att ta reda på hur mycket högstadieläverna verkligen har lärt sig.

Christer Lundberg på Ung & Trygg leder pilotprojektet Våga Vittna i Biskopsgården. Han ser det som ett bra projekt för att göra skolmiljön tryggare.

Christer Lundberg är den som leder pilotprojektet Våga Vittna Biskopsgården. Han är processledare på Ung & Trygg, som är ett samarbete mellan skola, socialtjänst, polis, åklagarmyndigheten, sociala resursförvaltningen och de kommunala bostadsbolagen i Göteborg och Mölndal. Han kom i kontakt med Våga Vittna för ett år sedan genom Brottsförebyggande rådet i Eskilstuna.

– Jag kände direkt att detta var något jag ville låna till Göteborg, säger han.

Om resultatet av pilotprojektet blir bra, kommer man att erbjuda konceptet till alla skolor runt om i Göteborg och i grannkommunen Mölndal.

EN VÄG TILL RÄTTVISA

På eftermiddagen sitter Victor Riscado, Adil Virk och Daniel Rezai i skolans uppehållsrum. Några elever sitter och tittar på Andra Avenyn på en bärbar dator och en bit bort spelar man pingis. Jag frågar vad de tror att projektet kan åstadkomma, Daniel Rezai svarar:

Vad tror du att den här sortens projekt kan bidra med för rättssäkerheten?

FOTO CARL JOHAN ERIKSON OCH PATRIK LESTANDER

VÅGA VITRNA

- Våga vittna syftar till att öka unga människors kunskaper om rättsprocessen och rättssystemet.
- Bakom Våga vittna står Brottsförbyggande rådet i Eskilstuna.
- Våga Vittna är ett tvådagars utbildningsmaterial som kan användas på alla högstadieskolor som gemensam startpunkt för det fortsatta arbetet i andra skolämnen.
- Första dagen ägnas åt workshops där polis, åklagare, brottsofferjour, socialtjänst berättar om sin verksamhet och diskuterar med eleverna.
- Andra dagen spelar man upp en forumteater där eleverna medverkar. Forumteater är en levande teater som bygger helt på publikens medverkan.

– Eleverna vet inte vad vittnesprocessen är, utan blandar ihop det med att skvallra eller gola. Jag ser det som att Våga Vittna är en väg till rättvisa i samhället, man måste börja någonstans.

»Jag ser det som att Våga Vittna är en väg till rättvisa i samhället, man måste börja någonstans.« Daniel Rezai, elev på Bernadottegymnasiet

Efter alla förberedelser med enkäter och insamlande av information tycker alla tre att det är skönt att få komma ut i verkligheten, och de tycker det är kul att göra ett projektarbete som är "på riktigt".

– Det är kul att få göra något konkret, säger Daniel Rezai. ♦

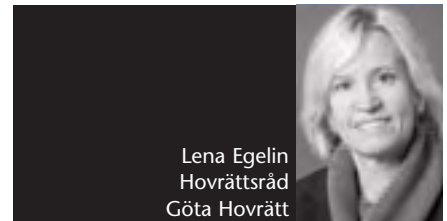
Anna Skarhed
Justitieråd
Högsta domstolen

– Det är särskilt viktigt att ge ungdomar kunskap om rättsväsendet och om vilka lagar och regler som gäller i samhället. Att de har tilltro till polis, åklagare och domstolar är avgörande för rättssamhällets funktion. Det bästa sättet att få ungdomar intresserade och engagerade är genom personliga möten. Våga Vittna ger tillfällen till sådana möten. Att ge alla ungdomar möjlighet att möta myndighetspersoner för samtal om rätt och fel, om deras egna erfarenheter av brott och om varför vissa av dem saknar tilltro till samhället skulle vara en god investering för framtiden!

Jörn Jacobsson
Lagman
Hässleholms tingsrätt

– Det är ett välkänt faktum att många ungdomar är mycket ovilliga att vittna. Ofta rör det sig om ren rädsla, andra gånger är bilden mer splittrad. Göteborgsprojektet verkar vara ett bra sätt att förbättra ungdomars vilja att vittna. Domstolarna måste också snarast ta tag i dessa frågor. I Förtroendeutredningens betänkande finns många goda förslag på hur bemötandet av parter och bevispersoner ska kunna förbättras. De flesta av dessa förslag kan genomföras utan lagstiftningsåtgärder. Det är alltså bara att sätta igång.

Lena Egelin
Hovrättsråd
Göta Hovrätt

– Jag tror att en ökad kunskap om hur det går till att vittna kan leda till att ungdomars förtroende för rättsväsendet ökar. Ett ökat förtroende för domstolarna leder förhoppningsvis till att fler vill, och också vågar, vittna. Det är av största vikt för rättssäkerheten att den som har kunskaper om en gärning också kommer till domstolen och lämnar sitt vittnesmål.

Cecilia Klerbro
Chefsrådmann
Stockholms tingsrätt

– Projekt som går ut på att ge information samtidigt som det ger utrymme för diskussion om vikten av att vittna är bra. Sådana projekt kan bidra till att människor lär känna poliser och åklagare och får kännedom om rättsväsendet. Det skapar förtroende för rättsväsendet.

Erik Sundström
Lagman
Lycksele tingsrätt

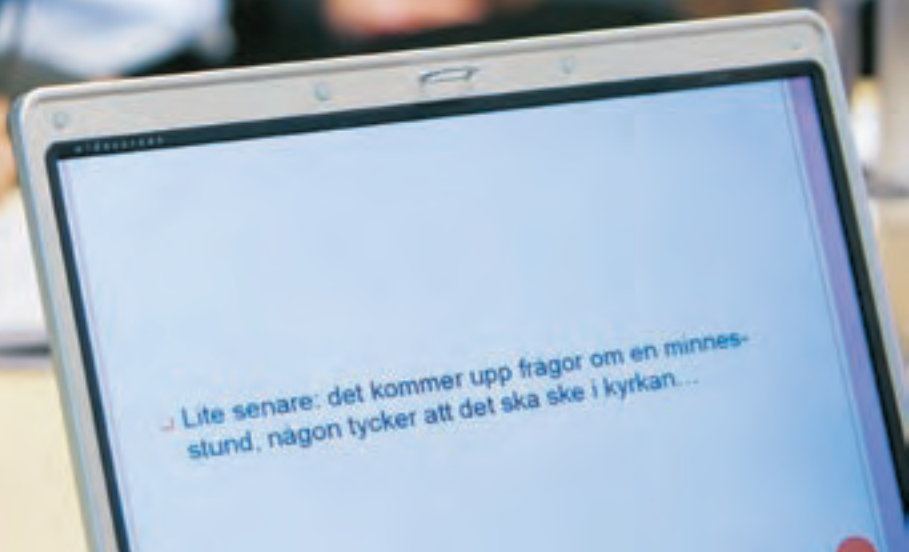
– Det är ett utmärkt initiativ. Ökad kunskap om rättsprocessen kommer inte bara att leda till att fler vågar vittna. Om processen ter sig mer begriplig kommer unga förhörspersoner, oavsett i vilken roll de uppträder, att vara tryggare vid förhören inför domstolen. De kommer därmed att ha lättare att berätta, vilket i sin tur ger ett bättre underlag för domstolens prövning. Detta ökar rättssäkerheten. En annan positiv följd av ökad kunskap är ökat förtroende! ♦

Stockholms tingsrätt vässar sin krisberedskap

TEXT PIA ROXELL FOTO CARL JOHAN ERIKSON

Under en och samma dag sker först en otäck fritagning mitt i en häktesförhandling, därefter blir en domstolssekreterare påkörd av en buss och sedan hotas en domare av ett mc-gäng. Lyckligtvis skedde inte detta i verkligheten utan som en krisövning för Stockholms tingsrätt.

– Genom scenarieövningar ökar medvetenheten om olika sätt att reagera och agera i en krissituation. Det är också ett sätt att synliggöra brister i krisplanen som annars kan vara svåra att upptäcka, säger säkerhetschefen Thomas Östman.

Det är en drygt tiohövuddad grupp från Stockholms tingsrätt som samlats den här dagen för att genomföra tre för dem okända scenarieövningar. Förutom domstolens krisgrupp, med bland andra säkerhetschefen Thomas Östman och personalkonsulten Agneta Fransson, är också några chefsrådmän från olika avdelningar, IT-chefen och personalchefen på plats. De har alla någon form av personalledande funktion och nu ska de tillsammans ställas inför några olika typer av krissituationer.

Ulf Broberg, extern säkerhetskonsult och övningsledare, presenterar dagens första case, som bygger på en verklig händelse:

– För mindre än en minut sedan avbröts en häktesförhandling då två tungt beväpnade män plötsligt trängde sig in i salen och under vapenhot tvingade med sig den tilltalade. I rättssalen råder nu en förlamande tystnad som endast bryts av att den åtalades fru skriker ut sin mans

namn i en förtvivlad gråt. Du är rättens ordförande, vad gör du?

MÄNSKLIGA OCH PRAKTISKA FRÅGOR

När ordet släpps fritt kommer frågorna. Vad händer sedan jag tryckt på larmknappen? Den utredande polisen som finns på plats i rättssalen larmar väl själv sina kollegor, eller? Ska man hålla kvar åhörarna? Vad är viktigast, att ta hand om chockade personer eller att visa praktisk handlingskraft? Frågorna är

◀ – Scenarieövningar är verkligen väl investerad tid som jag varmt rekommenderar varje domstol, säger Thomas Östman, säkerhetschef Stockholms tingsrätt

– Det finns flera anledningar att ha en god krisberedskap. I första hand gäller det att kunna ge ett gott omhändertagande och begränsa psykiska och fysiska skador så långt det går. Men det har också stor betydelse för organisationen i sig eftersom en illa skött krishantering kan bli kostsam i form av förlorat förtroende hos anställda, anhöriga och allmänheten, säger Agneta Fransson, personalkonsult, Stockholms tingsrätt. ▶

»...för mindre än en minut sedan avbröts en häktesförhandling då två tungt beväpnade män plötsligt trängde sig in i salen och under vapenhot tvingade med sig den tilltalade...«

Ingrid Hallenstål, servicechef, Stockholms tingsrätt

Runar Viksten, chefsrådman, Stockholms tingsrätt

Cecilia Klerbo, chefsrådman, Stockholms tingsrätt

Ulf Broberg, extern säkerhetskonsult

»If you think crisis management is expensive – try an accident!«
Agneta Fransson återger gärna och ofta vad Lottie Knutsson, Fritidsresors informationschef, sa om krishantering efter tsunamikatastrofen.

många och en del får snabba svar – nej, man kan inte räkna med att den utredande polisen larmar, och ja, åhörarna ska hållas kvar ända tills polisen säger något annat – medan andra frågor utmynnar i reflektioner kring olika möjliga handlingsalternativ.

Dagen fortsätter med att deltagarna presenteras för ytterligare två oförberedda situationer, dels att en domstolssekreterare omkommer i en trafikolycka på arbetstid, dels att en domare hotas av ett mc-gäng.

De konkreta och detaljrika situationerna som målas upp sätter fart på diskussioner som böljar mellan alltifrån stora etiska frågeställningar om vad ett liv är värt till vad telefonisterna ska säga när kvällstidningarna börjar ringa.

EFTERKLOK INNAN

När sedan sista övningen avslutats menar deltagarna att de alla fått tankeställare. Även Thomas Östman och Agneta Fransson, som båda ingår i krisgruppen och som

arrangerar utbildningen, är mycket nöjda. De konstaterar samstämmigt att dessa få timmar bidragit till att krisberedskapen vid domstolen stärkts.

– Trots att krisplanen nyss uppdaterades har det framkommit detaljer att korrigera, säger Thomas Östman och tillägger: Scenariöövningar är verkligen väl investerad tid som jag varmt rekommenderar varje domstol som vill ta möjligheten att vara efterklok innan det händer. ♦

FAKTA TRESTEGSRAKET

Vid tidigare tillfällen har krisgrupper vid Stockholmsregionens tingsrätter haft gemensamma seminarier om det psykosociala omhändertagandet vid kriser. Därefter har de gått igenom domstolarnas krisplaner för att klarlägga struktur och rollfördelning. Scenariöövningarna var steg två och det tredje steget blir att om några månader följa upp erfarenheter och slutsatser från de tidigare övningarna.

FAKTA STÖTTAR GÄRNA ANDRA

Bakom utbildningen i krishantering vid Stockholmsregionens tingsrätter står säkerhetschefen Thomas Östman och personalkonsulten Agneta Fransson. De båda arbetar även till viss del för Domstolsverket och står gärna till tjänst med tips och råd för de domstolar som vill utveckla sin krisberedskap.

FAKTA OM KRISBEREDSKAPEN I STOCKHOLMSREGIONENS TINGSRÄTTER

Krisgrupperna i Stockholmsregionens fem tingsrätter består av arbetsledande nyckelpersoner som i en krisituation kallar in berörda enhetschefer.

Krisgruppernas exakta sammansättning kan se lite olika ut, men där finns alltid lagman, personalchef eller administrativ chef samt ytterligare någon person i arbetsledande funktion.

» GÄSTTYCKARE

Är kommersiella tvister inget för statsmakten?

TEXT CLAES SJÖLIN FOTO ANNA-LENA LUNDQVIST

Den välkomna frågan ställdes i höstas då Juristföreningen i Stockholm i samarrangemang med Advokatsamfundets Stockholmsavdelning bjöd in till debatt på temat: Mot en privatiserad rättsskipning – är näringslivets tvistlösning inget för statsmakten?

Som väntat gav debatten inte stöd för tanken att statsmakten skulle vara så särskilt intresserad av hur näringslivet löser sina tvister. I vart fall visade Justitiekottets ordförande Thomas Bodström, som deltog i panelen, inte något påtagligt intresse för frågeställningen.

Hur representativ Bodströms uppfattning är kan säkert diskuteras. Men hur är det egentligen ställt med statsmaktens intresse för näringslivets tvistlösningar? Det är ju trots allt så att svenskt näringsliv till mer än 95 procent består av små och medelstora företag, som länge klagat över alldeles för långa handläggningstider och att den kommersiella förståelsen ibland "halkar efter". Ett sätt att mäta statsmaktens intresse kan vara att granska Förtroendeutredningens överväganden i betänkandet SOU 2008:106.

Som avstamp konstaterar utredaren att ett minskat förtroende för domstolarna naturligt nog kan få förödande konsekvenser med ökad ineffektivitet och längre (!) handläggningstider, som ytterst riskerar rättsstaten som sådan. I utredningens

underlag finns också en del alarmerande iakttagelser: Att personer med domstolerfarenhet har lägre förtroende för domstolarna än folk i övrigt. Att cirka 20 procent av de advokater som svarat på utredningens frågor inte anser att domstolarna dömer korrekt och att domare saknar kompetens att döma korrekt.

Utredningen har gjort den alldeles korrekta iakttagelsen att långa handläggningstider är särskilt allvarligt för förtroendet.

Med ett sådant anslag kunde man vänta sig handfasta förslag till förtroendeskapande åtgärder, men så blev det dessvärre inte. I allt väsentligt är utredningens slutsatser allmänt hållna med förslag på systematiskt kvalitetsarbete, hur man vill förbättra bemötandet av parter, den språkliga utformningen av domar, mediakontakter och ökade webbaktiviteter.

Trots att de långa handläggningstiderna är särskilt skadliga för förtroendet lämnas problemet därhän. Utredningen har faktiskt inte ett enda konkret förslag till hur handläggningstiderna ska kunna kortas. All respekt för att frågor om bemötande och kvalitet är viktiga, men hur i all sin dar har utredningen kunnat undvika att ta tag i handläggningstiderna? Som Centrum för rättvisa redovisade nyligen är det ju faktiskt så att Sverige redan fått alldeles för mycket kritik från Europadomstolen.

Om Förtroendeutredningen ska vara ett mått på statsmaktens intresse för effektiva tvistlösningar, kan slutsatsen inte gärna bli någon annan än att intresset är närmast obefintligt.

Det borde naturligtvis vara tvärtom. Det har hänt mycket med den kommersiella juridiken under de senaste 10-15 åren. I takt med att samhället och näringslivet blivit mer komplext, har efterfrågan på högspecialiserade tjänster ökat markant. Det svenska näringslivet har gått mot en ökad internationalisering och utvecklingen har gått fort. Den ofta långt drivna specialiseringen bland näringslivets juridiska rådgivare har inte sin motsvarighet i de allmänna domstolarna. Eftersatta områden går naturligtvis att ta igen om viljan finns. Man kan till exempel prioritera kommersiell vidareutbildning och inrätta särskilda avdelningar för kommersiella tvister. Intresset från statsmakten är dock ljumt och det är nog en illusion att tro på några förbättringar framöver. Tvärtom är risken att situationen blir värre efter förra höstens ändringar med prövningstillstånd i ledet tingsrätt-hovrätt. Meningen är ju att de allra flesta mål ska avgöras i endast en instans. De nya reglerna är krångliga och siktar inte in sig på grundproblemet, som ligger i tingsrätterna. Att få en tvist avgjord tar inte så sällan tre till fem år eller mer, och med lejonparten av tiden i just tingsrät-

CLAES SJÖLIN

Advokat från Göteborg. Claes Sjölin arbetar med olika former av kommersiell tvistlösning med allt från domstolsprocesser till skiljeförfaranden och medling. Han har skrivit ett sextiotal artiklar, företrädesvis i fackpress.

ten. Med de nya reglerna befarar många att tingsrättsprocessen nu kommer att ta ännu längre tid. Med statsmaktens nuvarande brist på intresse lär det dröja länge innan handläggningstiderna i tingsrätten kommer ner på anständiga nivåer under ett år.

Hur har det kunnat bli så här? Har det inte framförts kritik, eller vill statsmakten inte lyssna? Nog har det funnits kritiker, men kritiken verkar inte nå fram. För egen del försökte jag i ett särskilt yttrande till hovrättsprocessutredningens betänkande (SOU 1995:124) peka på dels att det ekonomiska underlaget för en så genomgripande förändring var klen, dels att ett system med prövningstillstånd borde försätta att tingsrätterna tillfördes nödvändiga kompletterande resurser. En advokats synpunkter väger dock i sammanhanget ganska lätt, men hur är det med kritik från den akademiska världen? Dessvärre verkar statsmakten inte heller lyssna på kritik från det hållet. När inte ens Lars Heuman får gehör (se hans kritik i Juridisk Tidskrift 2007-08, sid 585 f.f.) verkar statsmakten helt ha slagit dövörat till.

När näringslivets tvistlösningssproblem inte är något för statsmakten återstår inte annat än en ökad privatiserad rättsskipning. Inte oväntat ökar intresset för medlings- och skiljeförfaranden. Göteborgsklausulerna och Stockholms Handelskammarens med-

lings- och skiljeregler har länge fyllt viktiga funktioner.

Som ofta kommer förändringar från väster. De västsvenska domstolarna med Hovrätten för Västra Sverige i spetsen verkar här vara ett föredöme, som man kunde läsa om i förra numret av Domkretsen. Nyligen har också den Västsvenska Industri- och Handelskammaren moderniserat de redan effektiva Göteborgsklausulerna, som kompletterats med ett kvalificerat medlingsförfarande. I ett unikt samarbete med det ansedda engelska medlingsinstitutet Centre for Effective Dispute Resolution (CEDR) inrättas nu i Göteborg ett riktigt medlingsinstitut för första gången. I linje med EUs medlingsdirektiv (2008/52/EG 21 maj 2008) kan näringslivet välja den effektiva modellen med ett kvalificerat medlings/skiljeförfarande. När de allmänna domstolarna samtidigt kan avlastas från näringslivstvister och istället ägna sina resurser åt annat, bör medlingsinstitutet kunna bli en god affär för alla.

Men hur går det då med prejudikatbildningen och de tvister som trots allt hamnar i domstolarna? Alternativa tvistlösningar är nödvändiga, men statsmakten måste också förmås att ta tag i handläggningstiderna. Frågan är hur det ska gå till? ♦

Joen Morales, miljöråd, och Barbro Pantzar, domstolssekreterare, är entusiastiska över att de snart ska kunna använda den digitaliserade versionen av miljöboken.

Några stentrappor ner till källarvåningen och långa vitmålade korridorer leder till miljöboksarkivet på Miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt. Här finns ett register bestående av 1 600 miljöboksblad. Materialet är samlat i papperspärmor med tillhörande dagboksanteckningar. Hit hör också kartor som visar läget på en stor del av miljöbokens anläggningar.

Domstolssekreteraren Anna-Lena Ederby tar fram en av pärmarna och visar ett miljöboksblad med förteckning över domar från och med 1920-talet.

– Vi är stolta över att vi har lyckats bevara registret och kartorna under alla dessa år, säger hon.

– Allt som är sparad och nedtecknat är levande historia, eftersom domarna gäller än i vår tid. Vi får många förfrågningar om historiska dokument som fortfarande är aktuella. Framför allt är det länsstyrelser, kommuner, företag och enskilda som vill få information om olika avgöranden, konstaterar miljörådet Joen Morales som varit ordförande för projektet att digitalisera miljöboken.

Historisk händelse när miljöboken digitaliseras

I närmare 90 år har landets miljödomstolar fört avgöranden om vattenverksamhet på hand- eller maskinskrivna blad. Nu överger man det ålderdomliga systemet och digitaliserar den så kallade miljöboken. Arbetet utförs i nära samarbete med Länsstyrelsen i Uppsala.

– Vi kan börja använda vår digitala miljöbok redan i maj. Det kommer att underlätta vårt arbete betydligt, säger Barbro Pantzar, domstolssekreterare på Miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt.

TEXT SANDRA HÅKANSSON FOTO ANNA-LENA LUNDQVIST

Hanteringen av miljöboken tar mycket tid, kartorna är inaktuella och det är problematiskt att göra sökningar i materialet vid förfrågningar.

DIGITALISERAT SYSTEM

För att underlätta arbetet har miljödomstolarna sedan länge försökt finna former för att digitalisera informationen. Miljödomstolen vid Nacka tingsrätt var först ut och ersatte sin miljöbok i pappersformat med en databas i Accessformat redan för fem år sedan.

– Det var då jag fick idén om att skapa en nationell miljöbok genom att utnyttja Nackas system vid alla landets miljödomstolar och koppla ihop det med länsstyrelsernas kartdatabaser, säger Joen Morales.

Vattenmyndigheten i Norra Östersjöns vattendistrikt hade en liknande tanke och vidareutvecklade i samma veva Nackas digitala miljöbok så att den går att koppla till länsstyrelsernas kartdatabaser.

– Jag presenterade idén om en nationell digital miljöbok för Domstolsverket år 2006 och kort därefter startade projektet. Den prototyp som Vattenmyndigheten tagit fram för Miljödomstolen vid Nacka tingsrätt har fungerat som grund i utvecklingsarbetet, säger Joen Morales.

UNIKT SAMARBETE

Den digitala miljöboken med en gemensam struktur beräknas vara helt klar år 2010. Med digitaliseringen följer också ett betydligt smidigare och mer flexibelt sätt att hantera kartor.

– Det känns väldigt bra att vi inte

behöver använda dem i framtiden, säger Joen Morales och skrattar gott åt de gamla kartbilderna, vissa baserade på fältarbeten utförda på 1800-talet, som lagts fram på ett bord i arkivrummet.

»Det är något som vi önskat sedan länge, men det är inte förvånande nu som det varit praktiskt genomförbart.« Joen Morales, ordförande i projektet

I den digitala miljöboken ligger kartbilden och anläggningarnas koordinater var för sig. Det innebär att man kan lägga koordinaterna på antingen en karta eller ett flygfoto, om man har det, och på så sätt se var anläggningarna ligger.

Samarbetet med Länsstyrelsen kan klassas som unikt.

– Vad jag vet har det aldrig hänt tidigare att Sveriges Domstolar samarbetar med en extern myndighet på det här sättet. Länsstyrelsen ansvarar för applikationerna och miljödomstolarna för de uppgifter som läggs in i databasen.

BÄTTRE SERVICE TILL ALLMÄNHETEN

Några steg från arkivrummet står en dator i en modern konferenslokal och vi förs snabbt från dåtid till nutid. Från 1920-talet, pappersblad och ålderdomliga kartor till digitaliserad information.

Förutom att digitalisera informationen så har en hel del tid ägnats åt att se till att alla anteckningar är konsekventa och stämmer överens med dagens beteckningar. Flera

Anna-Lena Ederby, domstolssekreterare, tittar i en av de många pärnarna som finns i miljöboksarkivet på Miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt.

kommuner har till exempel bytt namn eller slagits ihop. Mycket arbete kvarstår att göra innan databasen blir ordentligt sökbar.

– Enhetligheten är viktig om man ska kunna göra materialet sökbar, säger Joen Morales.

När systemet är färdigutvecklat är tanken att även allmänheten ska kunna ta del av det.

– Det är ju offentliga handlingar, så det har vi som mål. Till att börja med är det dock miljödomstolarna och länsstyrelserna som kommer att ha tillgång till den nya miljöboken. ♦

DIGITAL MILJÖBOK

- När miljöbalken infördes 1999 ersattes vattendomstolarna, som funnits sedan 1919, med miljödomstolarna.
- Miljödomstolarna ligger i Umeå, Östersund, Nacka, Vänersborg och Växjö. Samtliga är en del av tingsrätten.
- Miljödomstolarna hanterar bland annat tillstånd till vattenverksamhet och miljöfarlig verksamhet, överklagade frågor om miljö- och hälsoskydd, naturvård, renhållning och farligt avfall samt skadestånds- och ersättningsfrågor med miljöanknytning.

Ny förbättrad kalender när Vera R10 släpps

Önskemålen om en mer användarvänlig kalender kommer snart att infrias på domstolarna. I den nya versionen av målhanteringsystemet Vera är bristerna ett minne blott, menar Margareta Svernfors Rothell, kundstödsansvarig på utvecklingsavdelningen på Domstolsverket.

– Jag tror att de nya funktionerna är väldigt positiva för användarna och att de kommer att underlätta arbetet på domstolarna, säger hon.

TEXT SANDRA HÅKANSSON FOTO CARL JOHAN ERIKSON, SARA LANDSTEDT

Om några månader sker driftsättningen av den nya versionen av Vera, R10. Innan dess ska cirka 6 000 medarbetare på Sveriges Domstolar få utbildning i hur de nya funktionerna fungerar. Margareta Svernfors Rothell är spindeln i nätet som håller i alla trådar.

– Jag ansvarar för utbildningar och information till domstolarna om det som är nytt i Vera. Kalendern är ett redskap som alla anställda kan använda till att planera verksamheten på ett vettigt sätt. Därför är det viktigt att såväl vaktmästare som rådmän lär sig hur man använder den.

»Kalendern är en integrerad del av vår verksamhet, även om behoven varierar mellan olika yrkeskategorier. Jag tycker det är väldigt bra att den har utvecklats.«

Lars Lundgren, Svea Hovrätt

REFERENSGRUPP FRÅN DOMSTOLARNA

Referensgruppen med personal från olika domstolar och yrkeskategorier har varit till stor hjälp i utvecklingen av kalendern, menar Margareta Svernfors Rothell.

– Genom gruppens synpunkter fick vi en tydlig bild över vilka behov och önskemål som finns ute på domstolarna.

Lars Lundgren, hovrättsråd på Svea Hovrätt, är en av dem som har ingått i referensgruppen. Han anser att kalendern i Vera fyller en mycket viktig funktion.

Lars Lundgren tycker att det var konstruktiva möten med referensgruppen.

– Alla var väldigt engagerade och hade olika önskemål och förslag på förbättringar, konstaterar han.

Den är en integrerad del av vår verksamhet, även om behoven varierar mellan olika yrkeskategorier. Jag tycker det är väldigt bra att den har utvecklats.

Han fortsätter:

– Framför allt hoppas jag att det blir enklare att navigera och att det tar mindre tid att förflytta sig mellan olika funktioner. Det var givande möten med referensgruppen och jag är nyfiken på att se vilka förändringar det blir.

Den nya kalendern kommer att påminna en del om outlook. Layouten har fräschat upp och det framgår på ett tydligare sätt än tidigare vilka resurser som är tillgängliga. Det blir enklare att planera och att följa upp målhanteringen.

– En ändamålsenlig kalender är nödvändig om logistiken ska fungera. All viktig information om de olika målen ska finnas i den. Personalen ska inte behöva använda sig av outlook och papperskalendrar i planeringssyfte, säger Margareta Svernfors Rothell.

Som domstolssekreterare på Jönköpings tingsrätt är Monica Petersson en av dem

som använder kalendern varje dag och därmed ser fram emot de nya funktionerna.

– Den nuvarande kalendern är svåröverskådlig och inte lätt att få grepp om. Vid bokningar är det svårt att få enhetlig information om till exempel lediga lokaler och vilka personer som finns tillgängliga, säger hon.

»Domstolarna behöver nu se över sina arbetsrutiner, så att de kan ta vara på de möjligheter som den nya versionen av Vera ger.« Margareta Svernfors Rothell, kundstödsansvarig, Domstolsverket

Det kommer också att bli lättare att söka efter information. Användarna ska exempelvis kunna söka efter längden på möten och aktuella förhandlingar.

RUTINERNA BEHÖVER SES ÖVER

Vera R10 innebär också elektronisk dokumenthantering, vilket är nytt för domstolarna.

– Nu kommer användarna att kunna lägga in elektroniska bilagor till dokument i systemet. Elektronisk hantering av dokument underlättar kommunikationen med externa myndigheter, säger Margareta Svernfors Rothell och fortsätter:

– Domstolarna behöver nu se över sina arbetsrutiner, så att de kan ta vara på de

möjligheter som den nya versionen av Vera ger. Det är viktigt att alla användare tar sig tid att lära sig de nya funktionerna, även om det är en del att sätta sig in i.

VIKTIGT MED UTBILDNING

Enligt Margareta Svernfors Rothell är utbildning a och o i sammanhanget.

– Vi har inte möjlighet att ta emot samtliga som jobbar inom Sveriges Domstolar på våra utbildningsdagar. I stället kommer några anställda från varje domstol att delta och de ska i sin tur att utbilda personalen på hemmaplan. Det finns redan utbildade Veralärare, så jag hoppas att domstolarna tar vara på den resursen.

Utbildningarna startar i mitten av april och pågår under hela maj månad. De som ska arbeta som lärare får två dagars utbildning och systemadministratörer får en dag.

SKRÄDDARSYDD UTBILDNING BEHÖVS

Både Lars Lundgren och Monica Petersson anser att det är nödvändigt med utbildning.

– Men jag hoppas att man skräddarsyr den efter olika yrkeskategorier. Det kan kännas meningslöst att lära sig något som man aldrig kommer att ha någon nytta av, säger Lars Lundgren.

Monica Petersson ska gå utbildningen i slutet av april.

– Det känns verkligen viktigt. Vi fick ingen information inför driftsättningen av Vera R9, det tycker jag hade behövts för vissa funktioner var krångliga att förstå. Det är alltid lättare om någon förklarar hur man ska gå tillväga, säger hon. ♦

Margareta Svernfors Rothell på Domstolsverket ser många fördelar med den nya kalendern. Bland annat blir det möjligt att skriva ut uppropislistan för en viss tidsperiod. Det blir också möjligt att på en och samma gång boka möten, personer, utrustning och lokaler.

Fler rättshjälpsärenden om översyn får som den vill

Rättshjälpslagen fungerar på det stora hela bra, enligt en översyn som Domstolsverket har gjort. Men förbättringar föreslås. Det gäller bland annat barns möjlighet till rättshjälp, kraven på näringsidkare och möjligheten till rättshjälp för den som råkar ut för brott utomlands.

TEXT ANNETTE WALLQVIST FOTO ANNA-LENA LUNDQVIST

När rättshjälpslagen trädde i kraft 1997 var syftet både att minska kostnaderna och att renodla rättshjälpens karaktär av social skyddslagstiftning. Därför infördes en bestämmelse om att rättsökande i första hand skulle få hjälp med sina kostnader via en privat rättskyddsförsäkring, i exempelvis hemförsäkring, i stället för av den statliga rättshjälpen.

När Domstolsverket gjorde en översyn av lagen år 2000 konstaterades att reformen på det stora hela hade fallit väl ut, men att det behövdes ytterligare en översyn eftersom det hade gått kort tid sedan reformen genomfördes. Den översynen har nyligen avslutats under ledning av Ulla Pålsson, jurist och projektledare på Domstolsverket.

– Nu kan vi se att målen med reformen huvudsakligen har uppfyllts, men vi föreslår också några förbättringar, berättar hovrättsassessor Eva Fernqvist, jurist på Domstolsverkets juridiska avdelning, som fungerat som sekreterare i den arbetsgrupp som gjort översynen.

LÄTTARE FÖR BARN ATT FÅ RÄTTSHJÄLP

En av de större förändringar som föreslås rör barns rätt till bistånd vid tvister om underhållsbidrag.

Med nuvarande regler är ett barn som behöver rättsskydd i princip beroende av att en förälder utnyttjar rättsskyddet i sin försäk-

ring. Om föräldern inte vill göra det krävs särskilda skäl för att barnet ska få rättshjälp och hittills har domstolarna tillämpat det rekvisitet mycket restriktivt.

– Därmed riskerar en del barn att bli utan berättigat underhållsbidrag. Därför föreslår vi att de särskilda skälen för rättshjälp till barn tas bort, berättar Eva Fernqvist.

Domstolsverket föreslår också att Försäkringskassan ges i uppdrag att hjälpa föräldrar med att beräkna underhållsbidraget.

FÅ ÄRENDEN TAR LÅNG TID

Möjligheten till rättshjälp är begränsad till hundra timmar, bara i vissa fall går det att utöka tiden för att slutföra en process. Använder man sig av rättsskyddet i sin försäkring finns dock inte den möjligheten alls. Därför föreslår Domstolsverket att Högsta domstolen och Regeringsrätten ska kunna bevilja rättshjälp under vissa förhållanden.

– Men det är mycket få ärenden som kommer upp i hundra timmar, säger Eva Fernqvist.

Arbetsgruppen har också tittat närmare på småföretagares möjligheter till rättsskydd, eftersom reglerna för att de ska få rättshjälp är hårdare än för privatpersoner.

– Riksdagen har tillkännaggett att det ska vara enklare för småföretag att få rättshjälp. Därför föreslår vi att kravet på särskilda skäl som gäller för småföretagare tas bort, berättar Eva Fernqvist.

LÄTTARE FÅ RÄTTSHJÄLP UTOMLANDS

När någon utsatts för brott utomlands krävs särskilda skäl för att få rättshjälp, och reglerna är också här restriktiva. Undantagen är familjemål samt de som blir utsatta för sexualbrott.

– De får lättare rättshjälp än andra som utsätts för brott utomlands. För att inte vissa brottsoffer ska särbehandlas föreslår vi en

regel om att rättsökande som utsatts för särskilt allvarliga brott ska få rättshjälp, säger Eva Fernqvist.

Arbetsgruppen föreslår också att prövningen av om rättshjälp ska beviljas vid återförande av olovligt bortförda barn, ska göras mer lik den som gäller brottsoffer utomlands.

INKOMSTTAKET ÄR LÅGT

I rapporten pekas också på behovet av att se över en eventuell höjning av inkomsttaket för rättshjälp. Det har legat på samma nivå i tio år.

– Den delen är undantagen från vårt uppdrag. Men många har nämnt behovet i flera olika sammanhang, berättar Eva Fernqvist.

Det har också visat sig att ett antal försäkringsbolag har undantagit familjerätten helt i sina villkor, vilket innebär att den som har en inkomst som överstiger taket, 260 000 kronor, i praktiken står utan möjlighet till bistånd för rättsligt biträde.

I rapporten pekas också på att det finns anledning att se över behovet av rättshjälp på det förvaltningsrättsliga området, eftersom det är en ärendetyp som är undantagen i rättsskydds-försäkringarna.

– Förslagen innebär att det tillkommer fler rättshjälpsärenden, till största delen i mål som rör näringsidkare och underhåll till barn. Det beräknas kosta cirka sju miljoner kronor per år. ♦

Eva Fernqvist, jurist på Domstolsverket

ÖVERSYN AV RÄTTSHJÄLPSLAGEN

- Den nuvarande rättshjälpslagen, 1996:1619, trädde ikraft den 1 december 1997.
- Den första översynen som gjordes heter: Utvärdering av rättshjälpslagen (1996:1619) – redovisning av ett regeringsuppdrag (DV-rapport 2001:6).
- Den översyn som lämnades till regeringen i början av mars 2009 heter: Översyn av rättshjälpslagen – ett regeringsuppdrag (DV-rapport 2009:2).

Instruktör Agneta Löfgren från Ag Livsform ser till att personalen på länsrätten tar ut sig ordentligt.

Domstol som satsar friskt

TEXT LARS COLLIN FOTO CARL JOHAN ERIKSON

Friskvård är en investering i personalen. Fråga Länsrätten i Stockholms län som håller personalen i trim med allt från spinning till innebandy i egna lokaler.

– Vår förhoppning med friskvårdsarbetet är att medarbetarna är mindre sjuka och att de blir piggare och mer alerta – och i förlängningen att de gör ett ännu bättre jobb, säger personalchef Gunilla Norin.

Satsningen på friskvård tycks vara en lönande affär för Länsrätten i Stockholms län. Sjukfrånvaron har minskat under det senaste året – och i och med flytten till större lokaler på Gärdet fick man också en ordentlig träningslokal.

»Vår förhoppning är att medarbetarna är mindre sjuka och att de är piggare och mer alerta.«
Gunilla Norin, personalchef, Länsrätten i Stockholms län

Personalchef Gunilla Norin tar emot bland fotbollar, hantlar, träningscyklar och innebandyklubbor. Härnere hålls regelbundna spinning- och gympapass för personalen, dag- som kvällstid. Det ena passet med sikte på kondition, det andra mer inriktat på styrka.

– Men vi har också börjat sponsra kortköp, så att personalen kan gå och träna var de vill. Det var vår lagman som tyckte att vi skulle utöka med den typen av utbud. I år har vi dessutom höjt beloppet från 600 kronor till 900 kronor per halvår, säger Gunilla Norin som menar att det har blivit lättare att

satsa på friskvård med en lagman som både är intresserad och själv använder sig av den här förmånen.

FRISKVÅRD OCH FÖRELÄSNINGAR

Förutom att erbjuda träningsmöjligheter valde domstolen förra året att satsa på en hel friskvårdsvecka. Det blev en succé. Gunilla Norin berättar nöjt att det i utvärderingen var någon som skrev att det var

– Friskvård får absolut inte bli något påtvingat och krångligt, säger Gunilla Norin, personalchef på Länsrätten i Stockholms län.

det bästa arrangemang länsrätten någonsin arrangerat.

Satsningen gjordes i samråd med Friskis & Svettis och innehöll också föreläsningar kring stress, kost och vardagsmotion. Efter friskvårdsveckan finns nu också stavgång och "sittande massage" som subventioneras av länsrätten på menyn.

»Vi tror att det är mest effektivt att göra sådant som folk frågar efter, då når vi bäst ut.«
Gunilla Norin, personalchef, Länsrätten i Stockholms län

Sedan Gunilla Norin började på länsrätten hösten 2005 har friskvården successivt utvecklats.

– Intresset ökar hela tiden. Samtidigt har vi blivit fler anställda, och det har blivit väldigt populärt med de subventionerade träningskorten.

Till den egna lokalen går en trogen skara. Ofta de som har svårt att komma ifrån på kvällarna.

Vad betyder det för dig att Länsrätten i Stockholms län satsar på friskvård?

TEXT EMMA JENSFELT FOTO CARL JOHAN ERIKSON

Maria Granlund, personaladministratör: Motion minskar min stress och ökar mitt välbefinnande. Friska medarbetare som både motionerar och äter rätt presterar bättre på jobbet, även sjukfrånvaron minskar. Man får helt enkelt pigga och glada medarbetare vilket ger ett bra arbetsklimat och en attraktiv arbetsplats.

Richard Rosén, notarie: För mig är det mycket betydelsefullt att det finns en möjlighet till träning på jobbet. Det kan vara svårt att hinna med att träna i en hektisk vardag med dagishämtningar och annat. Jag går på styrkegympa två gånger i veckan. Det har blivit ett måste för mitt välbefinnande och har gett en trevlig gemenskap med kollegor i huset.

– Vi tänker oss inte minst småbarnsföräldrar och andra som tycker att det är lättare att friskvårda om det är nära och tillgängligt, det är tanken med att ha aktiviteter här på dagtid.

MINSKAD SJUKFRÅNVARO

Några mätbara mål för friskvårdsarbetet har inte satts upp, men ett reellt resultat är att sjukfrånvaron har minskat. Numera är också många i personalen betydligt lättare.

– Sedan i höstas erbjuder vi personalen att gå en viktminskningskurs med Viktvaktarna. Det har varit väldigt uppskattat.

Personalenheten tar ett steg i taget och har utökat med aktiviteter som det funnits intresse för.

– Vi tror att det är mest effektivt att göra sådant som folk frågar efter, då när vi bäst ut. Hittar vi på saker som inte riktigt finns förankrade blir det inte lika lyckat. Och vi tvingar inte folk att gå med i gruppaktiviteter, så som många myndigheter gjorde mer generellt tidigare. Friskvård får absolut inte bli något påtvingat och krångligt. ♦

Magnus Johansson, föredragande: Det betyder mycket för mig att domstolen satsar på friskvård. Jag ser satsningen i första hand som ett komplement till min egen träning genom att utnyttja friskvårdstimmen och friskvårdsbidraget. I år har jag siktet inställt på min första Stockholm Marathon.

Åsa Backholm, föredragande: Det är väldigt viktigt för det visar att min arbetsgivare prioriterar min hälsa och inser de hälsovinster som finns hos en välmående personal. Att arbetsgivaren bidrar både ekonomiskt och tidsmässigt genom friskvårdsbidrag och genom att vi har möjlighet att motionera på arbetstid är generöst. För mig är det en viktig faktor som jag har i betänkande vid jämförelse med andra potentiella arbetsgivare. ♦

Eva Helena Eriksson, föredragande: Träning minst två gånger per vecka betyder mycket, både för min hälsa och för mitt fysiska och psykiska välbefinnande. För mig betyder satsningen på friskvård att jag får möjlighet att träna under arbetstid. Den betyder också att jag kan träna på anläggningar ute på stan med hjälp av friskvårdsbidraget.

Medveten personal tränar för fullt

TEXT LARS COLLIN FOTO PATRIK SVEDBERG

På Domstolsverket ligger sjukfrånvaron på 1,2 procent. Personalen rör sig som aldrig förr och årets mål är att tre av fyra anställda ska träna regelbundet.

– Om våra aktiviteter slår väl ut hoppas vi att det kommer att sprida sig så att även fler domstolar börjar satsa på friskvård, säger PA-handläggaren Per Olofsson.

– Ja, fram med stavarna så går vi!
Per Olofsson, PA-handläggare och
Henrietta Axelsson, registrator,
båda på Domstolsverket

Domstolsverket satsar stort på att hålla sin personal på fötter. Friskvårdsarbetet har ett tydligt syfte: att hålla sjukfrånvaron under tre procent och att skapa en ännu mer attraktiv arbetsplats för att ytterligare underlätta rekrytering av personal.

Men en låg sjukfrånvaro är inget som kommer automatiskt, det är något man måste arbeta aktivt med under lång tid. Under 2008 utsåg man och skolade in hälsoinspiratörer bland medarbetarna. Dessutom utbildades generaldirektören och samtliga chefer i friskt ledarskap.

PERSONALEN MÅR BRA

Henrietta Axelsson, registrator på Domstolsverkets administrativa avdelning, menar att de anställda överlag mår ganska bra och att det inte fanns något akut behov av friskvård. Samtidigt har kunskapsnivån om välmående tack vare fysiska aktiviteter ökat konstant.

– Jag tycker nog att de flesta av medarbetarna på Domstolsverket alltid har motionerat mycket, men nu känns det som att många verkligen diskuterar friskvårdsfrågor, säger hon.

Henrietta Axelsson får medhåll av sin

kollega som tror att en orsak till intresset kan ligga i att Domstolsverket är en kunskapsintensiv organisation. I sådana brukar det finnas ett högt medvetande om ens egen roll och insats i hälsoarbetet.

»Nu ska vi se till att hälsovågen rullar vidare« Per Olofsson, PA-handläggare på Domstolsverket

Det här syns tydligt på Domstolsverket där ordet friskvård har vuxit till att innefatta allt bättre kunskaper om allt från sömn till stress och mat. Eller som Per Olofsson uttrycker det:

– Motion kan röra sig om rätt mycket. Tidigare låg mycket av fokus på att man skulle styrketräna och springa. Vi vill vidga begreppet till att det också ska handla om bland annat den mentala hälsan.

INSPIRERA FLERA

Domstolsverkets konkreta mål för friskvårdsarbetet under 2009 är att 75 procent av personalen ska träna regelbundet, vilket innebär minst en gång à 30 minuter per vecka. Träningen sker utanför arbetstid.

Med inspiration från Länsrätten i Stockholms län kommer organisationen i höst att satsa på en friskvårdsvecka med prova-på-aktiviteter – allt för att ge ny inspiration till medarbetarna.

Alla satsningar som görs är långsiktiga.

– Nu ska vi se till att hälsovågen rullar vidare. Det här borde vara självklarheter, men många anställda behöver stöttas och tanken är att vi ska duka upp ett smörgåsbord där man tar för sig av det som intresserar en. Har man väl börjat träna regelbundet är det lättare att testa fler rätter, säger Per Olofsson. ♦

NÅGRA AV DE MYNDIGHETER SOM SATSAR AKTIVT PÅ FRISKVÅRD

- Länsrätten i Jämtlands län/Östersunds tingsrätt: har tagit fram en friskvårdsplan
- Kammarrätten i Jönköping: har ett fastställt friskvårdsprogram.
- Uddevalla tingsrätt: har egen motionslokal och gemensamma aktiviteter som bowling och stavgång.
- Halmstads tingsrätt: föreläsningar, massage.
- Länsrätten i Västerbottens län: massage, friskvårdstimme, hälsoprofiler.
- Blekinge tingsrätt: friskvårdsdagar (fyra halvdagar om året), arbetsmiljöinventering.

Det finns många spännande händelser både inom Sveriges Domstolar och i omvärlden som påverkar vårt arbete. Under den här vinjetten bjuder Domkretsen på ett axplock.

1 JANUARI

Domstolsverket tog över ansvaret för rättsinformationssystemet och Lagrummet, www.lagrummet.se, i samband med att Verva lades ned. Lagrummet är den offentliga förvaltningens gemensamma webbplats för svensk rättsinformation.

27 FEBRUARI

Brottsförebyggande rådet publicerade sin årliga nationella trygghetsundersökning. Den visar att det grundläggande förtroendet för rättsväsendet ökade mellan 2006 och 2008. Varannan person uppger att de har stort förtroende för domstolarna. Det är en klar ökning från föregående års mätningar. Hela rapporten finns på www.bra.se.

6 MARS

Brottsoffermyndighetens "Rättegångsskolan" vann pris i kategorin "Public Relations". Nomineringen skedde i konkurrens med över hundra tävlingsbidrag från ett 15-tal europeiska länder.

Juryns motivering löd: "Likhet inför lagen kan bara uppnås om alla aktörer har tillgång till lika mycket kunskap om hur rättssystemet fungerar. Att kunna veta hur en rättegång går till i ett modernt rättssamhälle är därför ett obligatoriskt krav för en demokratisk stat. Brottsoffermyndigheten har därför inte bara publicerat en utmärkt e-learningprodukt utan också verkat för att stärka demokratin." Rättegångsskolan finns på www.rattegangsskolan.se.

17 MARS

Regeringen överlämnade proposition om ny länsrättsorganisation till riksdagen med förslaget att 23 länsrätter blir tolv förvaltningsrätter. Under förutsättning att riksdagen fattar beslut om regeringens propo-

sition kommer alla sammanläggningar att ske den 15 februari 2010. Information om ny länsrättsorganisation publiceras löpande på intranätet Doris under Infomaterial och Aktuella projekt.

27 APRIL

Tingsrätterna i Katrineholm och Nyköping läggs samman. Domstolen kommer att vara placerad i Nyköping. Det kommer att ske en ombyggnad av tingsrättens lokaler i Nyköping. Den planeras vara klar vid årsskiftet 2010–2011 och till dess kommer det att finnas ett kansli kvar i Katrineholm.

1 MAJ

Sveriges Domstolars webbplats domstol.se publicerar en animation som visar hur en muntlig förhandling i länsrätt går till i ett mål enligt lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU-mål) samt i ett migrationsmål. Sedan tidigare finns en animation som visar hur en brottmålsförhandling i tingsrätt går till. Animationerna finns under avsnittet Rättegång på www.domstol.se.

1 JUNI

Ångermanlands tingsrätts kansli i Örnsköldsvik omlokaliseras till Härnösand. I Örnsköldsvik kommer det istället att finnas ett tingsställe.

22 JUNI

Stockholm Criminology Symposium arrangeras i Stockholm, 22-24 juni.

2009 års vinnare av The Stockholm Prize in Criminology är John Hagan, USA, och Raul Zaffaroni, Argentina. De får priset för sin forskning om folkmord. Priset delas ut den 23 juni under en bankett i Stockholms stadshus.

22–23 JULI

Som en del av det svenska ordförandeskapet i EU genomförs konferensen *Justice in the EU – from the Citizen's Perspective*. Konferensen genomförs på engelska i samarbete med Justitieministeriet i Finland och äger rum under en och en halv dag i Stockholm. Det övergripande temat är *Enskildas tillgång till rättvisa i EU*. Inom denna ram behandlas ämnena:

- EG-rättsaktens genomslag på området för civilrättsligt samarbete och frågor av betydelse för enskildas uppfattning om domstolsprocessen.
- Mistänkta och tilltalades rättigheter.
- Stöd till brottsoffer och brottsoffers rättigheter i straffrättsliga förfaranden.

Målgruppen för konferensen är framförallt praktiker (t.ex. domare) samt beslutsfattare och tjänstemän från EU:s institutioner och medlemsstaternas centrala statsförvaltningar.

RÄTTELSE

I förra numret av Domkretsen (2008:4) fanns ett diagram med felaktig rubrik. I artikeln "Bättre än siffrorna antyder" finns ett diagram med rubriken Förändringen av överbalanser med hänsyn till måltillströmningen 2007-09-30–2008-11-24. Rubriken är fel. Den korrekta rubriken för diagramet ska vara Förändringen av överbalanser utan hänsyn till måltillströmningen 2007-09-30–2008-11-24.

Vi behöver ditt perspektiv!

Vad är bra på din domstol?
Finns det något som kan förbättras?
Vilka är de största utmaningarna för
Sveriges Domstolar? Domkretsen vill bidra
till dialog och debatt och vi
behöver dina åsikter.
Hör av dig!

domkretsen@dom.se

